

Словотворення в Інтернет-дискурсі

Н. В. Скибицька

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
Corresponding author. E-mail: nadiya_skybytska@ukr.net

Paper received 19.03.17; Accepted for publication 25.03.17.

Анотація. У статті розглянуто словотворення в Інтернет-дискурсі. Розкрито продуктивність морфологічного (афіксального способу і телескопії) та семантичного способів (метафоризації) оформлення новотворів. Досліджено роль скорочень, які уможливають швидкий обмін інформацією за умови використання мінімуму знаків, оптимізуючи повідомлення. Описано стилістичну неологізацію комунікації віртуального простору, яку засвідчено появою ератизації, що виникає на стику мовної гри та молодіжного сленгу як навмисне систематичне викривлення морфологічної структури слова, що є проявом становлення нової норми.

Ключові слова: неологізація, морфологічне та семантичне словотворення, аббревіація, ератив.

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, стрімка популярність віртуального спілкування та нові широкі можливості, які пропонує Інтернет, викликають інтерес у мовознавців до вивчення особливостей Інтернет-дискурсу.

Дослідження проводяться з використанням різних підходів: у межах теоретичного мовознавства вивчається поняття гіпертексту (А.В. Баранов, Ф.С. Бацевич, А.Д. Белова, О.В. Дєдова, В.І. Карасик), стилістика розглядає вплив Інтернет спілкування на трансформацію поняття «мовної норми», інколи, навіть становлення нової норми зі своїми правилами та закономірностями (Н.М. Петрова, Г.Н. Трофимова, Г. Гусейнов), комп'ютерний жаргон є об'єктом розвідок як лінгвокультурне утворення, у межах прикладної лінгвістики виокремлюється новий напрямок: нетлінгвістика (*Netlinguistics*). Останній виокремився на початку 21ст. завдяки дослідженню С. Постегілло, у якому він вибудовує концептуальну схему, описує шари мови Інтернет комунікації та фактори, які впливають на вибір засобів спілкування. Автор застосовує лінгвістико-теоретичний підхід до вивчення «цифрової лінгва франка», що відрізняє його від методу аналізу Д. Крістала, якому властивий опис функціонування окремих «каналів», чатів, емейлів та под. Д. Крістал використовує термін *Netspeak*, букв. мережевий жаргон, мова.

Варто зазначити, що така підмова має ряд особливостей, які дозволяють виокремити її у окремий жанр. Такому спілкуванню, опосередкованому комп'ютером, властиві: писемна форма повідомлень, гіпертекстуальність, електронний канал передачі даних, невидимість співрозмовників та їхнє статусне рівноправ'я, можливість термінового зворотного зв'язку, діалогічність, необмеженість у виборі мовних засобів, усуненням часових та просторових обмежень (Н.Г. Асмус, О.І. Горошко, П.Є. Кондрашов, Ф.Є. Смирнов) [5].

Мовознавці підкреслюють, що «на сьогодні можна з упевненістю говорити про виникнення як особливої ще однієї форми спілкування – електронного письма, формою вираження якого є розмовна писемна мова, яка за структурними характеристиками суттєво відрізняється і від усної, і від писемної його форм» [2].

Об'єктом нашого вивчення є неологізми в англomовному інформаційному просторі. За **предмет** дослідження правлять способи словотворення та проце-

си, що лежать в основі формування термінів на позначення нових номінацій інформаційного простору.

Нашою **метою** є дослідження основних тенденцій розвитку термінологічної лексики в сучасному англomовному інформаційному просторі. **Завданнями**, які диктує виконання поставленої мети, є встановити способи словотворення, словотвірні моделі англійських новотворів, виділити їх продуктивні типи.

Нові номінації в Інтернет-дискурсі є наслідками як морфологічного, так і семантичного словотворення у поєднанні з калькуванням та запозиченнями.

Афіксальний спосіб словотворення є поширеним. Суфіксація й далі залишається продуктивною. Вона здебільшого представлена елементами з класичних мов, латинської та грецької, зокрема: *-ology* (*MOOCology* тут також присутня аббревіація), *-fication* та *-ify*: *codify, gamify, gamification, datafication*; *-ize*: *productize, revolutionize, optimize, operationalize*. Питомі елементи засвідчені суфіксом *-ie / -y*, який походить з шотландського діалекту та набув поширення в англійській мові у 15-16 ст. Він передає пестливо-зменшувальне значення: *selfie, legsie, welfie*.

Присутні суфікси *-ism* та *-ist*, які походять з латинської мови: *clicktivism, clicktivist, hacktivism* та *hacktivist*.

Префіксація дає появу нових дієслів: *unfriend*, протилежне за значенням до *befriend, номоваришувати*. Останнє не є неологізмом, воно засвідчене ще у кінці 16 ст. [11]. Однак популяризацію цього слова та появою неологізма *unfriend* завдячуємо соціальній мережі *Facebook* у кінці 2010-х рр.

Латинська основа присутня в неологізмі *anecdota*. Термін утворений телескопією, поєднує частину прикметника *anecdotal*, заснований на власному досвіді, а не на перевірених фактах, та латинську основу *data, дані*.

Словотворчі елементи класичних мов представлено також компонентами з грецької: в іменниках *nomophobe, nomophobia* та прикметнику *nomophobic*, де представлено компонент *phobos* *спах*.

У іменнику-неологізмі *Pseudofriday* використано префіксоїд грецького походження *pseudo-*. Однак, префіксальний спосіб не є таким поширеним, як суфіксація.

У деяких англійських новотворах присутні також компоненти з японської: *zenware, movioke, cinemoke*. Ці неологізми утворено за допомогою телескопії, що є досить продуктивним способом словотворення:

webinar, netiquette, Wikiality, brogrammer, freemium, ringxiety.

Серед інших морфологічних способів словотворення представлено усічення *blog (weblog), next gen (next generation)*, юкстапозицію *streamline, Netstalker, upload / download*, редуплікацію *win-win*.

Серед способів семантичного словотворення превалюють метафора та метонімія. Вони є мовними універсальїями. Завдяки притаманним їм наочності та можливості викликати певні асоціації вони полегшують сприйняття та засвоєння інформації, уможливають дублювання іншомовних еквівалентів.

Ці семантичні процеси на сучасному етапі активізувалися здебільшого завдяки метафоризації термінів інших галузей знання або слів загальноживаної сфери.

Так, словосполучення *marketing funnel* містить геологічний термін *funnel, кратер, жерло вулкану*. Новотвір позначає систему, що допомагає простежити стадії, які проходять клієнти / покупці, поки не придуть врешті решт до висновку про купівлю продукту. Спеціалісти з маркетингу користуючись найновітнішими технологіями, можуть висловлювати поради потенційним покупцям, оновлюючи веб-сторінку компанії, розміщуючи відгуки на свої товари, порівнюючи їх, отож, система розробляє стратегії впливу на потенційного клієнта, буквально затягує його до воронки.

Подібними є словосполучення *text stalking* та *text harassment; stalking* й *harassment*. Як терміни вони спершу виникли в межах юриспруденції, де позначали *домагання та залякування*, що проявляється у переслідуванні жертви, стеженні за нею. Названі неологізми вживаються в Інтернет-дискурсі на позначення практики відправки СМС повідомлень задля залякування чи образи адресанта.

Неологізми *тролити* та *тролінг* вже стали інтернаціоналізмами, вони широко вживаються в ЗМІ. Популярний сьогодні вираз *to troll, trolling*, «тролити» означає «писати негативні та провокаційні коментарі на вебсторінках, щоб навмисно змусити інших реагувати певним чином». Особу, яка цим займається, називають «троль». Первинним значенням, яке передавало це слово, було міфічна істота-карлик. Людина, яка тролить, *troller*, є зазвичай *сталкером*.

Нові реалії сьогоденного спілкування диктують нові тенденції у використанні засобів комунікації в Інтернет дискурсі. Збільшення потоку інформації, швидкий розвиток засобів масової комунікації, особливо письмової форми, їх доступність широкому загалу, а також інтеграцію та диференціацію наук, коли терміни виходять за межі вузькоспеціалізованого вжитку. Разом із тим, у більшості випадків не відбувається їхнього детермінування [3].

Ми, слідом за С.Г.Піріковим, К.М.Денисовим, вважаємо скорочення окремим випадком дії універсального закону економії мовних засобів, що має статус словотворчого способу.

Складні денотати, що виникають, вимагають адекватних складних найменувань зі складних слів чи словосполучень, багатокомпонентних термінологічних сполук.

Абревіатурам властиво виражати думки мінімумом знаків, усуваючи при цьому надлишок інформації. Поширеним є використання ініціальних абревіатур: *KPI (Key performance indicator), MOOC, Mooc, massive open online course, SEO (Search Engine Optimization)* та *SMO (Social Media Optimization)*.

Такі акроніми можуть вживатися у множині: *Although MOOCs are the latest trend, not everyone agrees that schools should offer them* [7] чи *Organizations use KPIs to evaluate their success at reaching targets* [12]. Також такі скорочення, що виникали як іменники, утворюють дієслова за допомогою конверсії та вживаються за парадигмою дієслова: *How newspapers SEOed Patrick Swayze's death* [8] або дієприкметника минулого часу *Wanna Get Super SEOed?* [13]. Ми звикли до використання такого скорочення на позначення посади топ-менеджера, *Senior Executive Officer*, отже простежуємо явище омонімії скорочень.

У віртуальному просторі поширюються абревіатури так званого мішаного типу, коли скороченню підлягає перший компонент словосполучення, а другий збережено повністю: *m-learning (mobile learning)* чи його синонім, *e-learning*, а також один з типів такого навчання, який включає використання електронних засобів, комп'ютера чи мобільного телефону, *e-journey*. Елемент «e» можемо розгорнути у словосполучення «*electronic devices*», електронне обладнання. У цьому випадку спостерігаємо взаємодію абревіації та словоскладання, що засвідчує появу нового структурного типу частково скорочених слів. Зустрічаємо інші подібні приклади: *e-waste (electronic waste), e-mail (electronic mail), M-day (mobilization day)*.

Термін *Li-Fi (li-fy) Light Fidelity*, пор. *Wi-Fi*, позначає метод передачі даних бездротовим способом з використанням LED (*light-emitting diode*) технології. Його утворено усіченням термінів.

Піджанр електронного спілкування засвідчує розповсюдження ініціальних абревіатур. Так, *OH (other half)* чи *SO (significant other)* вживається в значенні чоловіка/дружини співрозмовника. *DH dear/darling husband, DW dear/darling wife, DS dear/darling son, DD dear/darling daughter*.

Абревіатури в мові мережевої спільноти представлені не тільки скороченнями багатокомпонентних словосполучень, а й згорнутих речень або частин речень. Так, термін *SWMBO* є зортком підрядного означального речення *she who must be obeyed*, та, якій потрібно підкорятись. *PAW – parents are watching, ROTFL – rolling on the floor laughing, TTYL – talk to you later, TTYS – talk to you soon, WU? – What's up? WUF? – Where are you from? IAYM – I am your master.*

Ще одним варіантом скорочень у цій галузі є буквено-цифрові абревіатури: *L8R (see you) later, G2G I've got to go, F2F face to face (in person), 4U for you, GR8 great*, у них цифра замінює склад.

Отже, спостерігаємо тенденцію до зростання скомпресованої подачі вербальної інформації в розмовній мові, вираженій у письмовій формі. Згадані абревіатури є загальноприйнятими, усталеними, зрозумілими всім, не зважаючи на поширену омонімічність термінів цієї підмови.

Відносно новим явищем, яке виникло в середовищі віртуального спілкування, є ератизація.

Еративи, за визначенням Г. Гусейнова, є навмисними викривленнями орфографічних норм, що використовуються для спілкування у особливому жанрі Інтернет-комунікації, у «специфічному локально-професійному жаргоні» [1, с. 139]. Ератографія ж позначає систематичне використання еративів у певній комунікативній групі (Ю. Уткін [6]).

Інтернет-дискурс породжує нові мовні звороти, які характерні для письмової мови. Поява таких мовних зворотів та графічних знаків (емотиконів тощо), які застосовуються у електронному спілкуванні, є наслідком прагнення наблизити письмову мову до усної та прискорити процес введення повідомлень. Відбувається також процес зміни уявлення про орфографічну норму як таку, проходить становлення нової норми.

Увагу мовознавців привертають процеси виникнення еративів, типи їх словотворення та класифікація. Вони також розглядають ератизацію як засіб стилістичної неологізації (Н.В. Ляпунова [4]). Стилістична неологізація полягає у передачі старих ідей новим експресивним способом, позначення нового способу мислення чи відчуття, вираження індивідуального світобачення.

При цьому мовець володіє літературною нормою, спотворюючи висловлювання, він прагне максимально наблизити його до усного звучання. Слова набува-

ють стилістичного забарвлення, мають іронічний, саркастичний або ж просто жартівливий ефект.

I Can Has Cheezburger? i can has ice scream? Ці речення ілюструють граматичні еративи, побудовані на порушенні правил правопису. Також, *dunno what happnd, we dint touch it (Don't know what happened, we didn't touch it)* є варіантом граматичних еративів. У ньому використовується так званий телеграмний принцип написання: мінімумом знаків передано зміст повідомлення.

У сучасній англійській еративи використовуються разом з візуальними засобами: картинками кошенят, собак. На їх фоні розміщено жартівливі написи, які містять навмисне зроблені помилки, присутні скорочення, характерні для текстів SMS, поширені друкарські помилки (напр. *I* замість *!* та под.), знаки, характерні для спаму: *5* замість *S*; *3*, а не *E*. У такий спосіб створюються Інтернет-меми.

Все наочнішими стають зміни не лише в продуктивності способів словотворення похідних певного типу, зумовлених динамікою спілкування в інтернеті, а й творення нових взаємопов'язаних складних одиниць усно-писемного спілкування. Їх визначає свідомо спрямована орієнтація не тільки на спільний фон знань мовного коду, а й на знаки ситуативного спілкування, розпізнавані у електронному середовищі.

Інтернет-мем 1 [9]

Інтернет-мем 2 [10]

На поданих картинках-мемах присутні графічні еративи, побудовані на порушеннях правил стандартної граматики: не має узгодження підмета з присудком, написання максимально строщене та наближене до звучання слів.

Як бачимо, еративи здебільшого утворюються використанням внутрішніх засобів мови (морфологічних, фонетичних). Основним принципом ератографії є систематичне викривлення морфологічної структури слова, вона відрізняється від нормативної англійської мови використанням засобів синтаксису, морфології та орфографії. Ератографія як засіб стилістичної неологізації має ряд власних закономірностей, правил.

Проведене дослідження дозволяє нам зробити ряд висновків та узагальнень.

Неологізація англословного Інтернет-дискурсу відбувається здебільшого за рахунок власних морфологічних засобів, інколи використовуються елементи класичних мов, грецької та латинської. Серед способів вираженого словотворення провідними залиша-

ються афіксація та телескопія. Переважає іменне словотворення. Дедалі зростає роль скорочень, які уможливають швидкий обмін інформацією за умови використання мінімуму знаків, при цьому аббревіатури постають одним із різновидів оптимізації мовного повідомлення. Вагомою є роль метафоризації термінів інших галузей знання та загальноживаних слів.

Нові можливості у використанні візуальних засобів, що їх надає Інтернет-простір (як новий комунікативний жанр), стають підґрунтям для появи повідомлень з паралінгвальними засобами усного спілкування, які знаходять графічне відображення на письмі у вигляді великих літер, використанні розділових та ін. графічних знаків (емотиконів). Відбувається стилістична неологізація Інтернет-дискурсу, яка виражається у появі ератографії. Остання виникає на стику молодіжного сленгу / арго та мовної гри, бажанні максимально спростити орфографію на фонетичному принципі написання слів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гусейнов Г. Неполная коммуникация в блогосфере: эративы и литуративы / Г.Гусейнов // From Poets to Padonki:

Linguistic Authority and Norm Negotiation in Modern Russian Culture. – Bergen, 2009. –С. 139-143.

2. Зайцева С.В. Интернет – спілкування як нова форма міжособистісної комунікації // Дослідження з граматики і лексикології української мови. – Режим доступу: <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-splukuvannya-yak-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>
3. Кубышко И.Н. Аббревиация – закономерное явление в английском языке // Омский научный вестник. – № 6-102. – 2011. – С. 118-121.
4. Ляпунова Н.В. Ератизация как засіб стилістичної неології // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 33. – Київ, 2011. – С. 386-391.
5. Скибицька Н.В. Абревіатури в мові віртуального спілкування // Филология и культурология. Актуальные научные исследования. Теория, практика. Literatura i kulturoznawstwo. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka. – № 3.–Poznan, 2015. – С. 61-65.
6. Уткин Ю. Об эрратографии как орфографическом стилевом средстве / Ю.Уткин // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук – М., 2009. – №2.– С. 203-205.
7. BDPA Detroit Chapter MOOCs Top Ten Sites for Free Education with Elite Universities. – Режим доступу: <http://www.bdpa-detroit.org/portal/index.php/committees/high-school-computer-competition-hscc/29-education/57-moocs-top-10-sites-for-free-education-with-elite-universities.html>
8. How newspapers SEOed Patrick Swayze's death. – Режим доступу: <http://onlinejournalismblog.com/2009/09/16/seo-patrick-swayzes-death/>
9. Internet-meme 1 – Режим доступу: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1a/Cat_crying_%28Lolcat%29.jpg
10. Internet-meme 2 – Режим доступу: <http://www.mnn.com/family/pets/stories/lolcats-where-they-came-from-and-why-we-love-them>
11. Online Etymology Dictionary (befriend). – Режим доступу: http://www.etymonline.com/index.php?allowed_in_frame=0&search=befriend
12. Klipfolio Examples and Templates. – Режим доступу: <http://klipfolio.com/resources/kpi-examples>
13. Wanna Get Super SEOed? – Режим доступу: <https://gigaom.com/2010/07/16/wanna-get-super-seoed-check-out-googles-video-sitemaps/>

REFERENCES

1. Guseynov G. Incomplete Communication in blogosphere: lolspeak and lituratives / G. Guseynov // From Poets to Pardonki: Linguistic Authority and Norm Negotiation in Modern Russian Culture. – Bergen, 2009. –P. 139-143.
2. Zaytseva S.V. Internet Communication as a New Form of Interpersonal Communication // Research in Ukrainian Grammar and Lexicology. – <http://ukrmova.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-splukuvannya-yak-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>
3. Kubysenko I.N. Abbreviation as a Natural Phenomenon in English // Omsky Academic Newsletter. – № 6-102. – 2011. – P. 118-121.
4. Liapunova N.V. Lolspeak as a Means of Stylistic Neology // Language and Conceptual Pictures of the World. – Issue 33. – Kyiv, 2011. – P. 386-391.
5. Skybytska N.V. Abbreviations in the Virtual Communication Language // Philology and Cultural Studies. Current Academic Research. Theory, Practice. Literatura i kulturoznawstwo. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka. – № 3.– Poznan, 2015. – P. 61-65.
6. Utkin Yu. About Lolspeak as an Orthographical Stylistic Means / Yu. Utkin // Current Issues of the Arts and Science – М., 2009. – №2.– P. 203-205.

Word-formation in Internet discourse

N. V. Skybytska

Abstract. The paper is dedicated to the description of word-formation in Internet discourse. It analyses productivity of morphological (affixation and blending) and semantic types (metaphorisation) of coining neologisms. The article also studies the role of shortenings, which enable fast exchange of information by using minimum of signs and improve at the same time messages. Stylistic neologization of cyberdomain communication, which is witnessed by appearance of lolspeak, is described. The latter arose at the confluence of language game and youth slang as deliberate and consistent distortion of morphological structure of words and is a display of a new standard.

Keywords: neologization, morphological and semantic word-formation, abbreviation, lolspeak.

Словообразование в Интернет-дискурсе

Н. В. Скибицкая

Аннотация. В статье рассмотрено словообразование в Интернет-дискурсе. Раскрыта продуктивность морфологического (аффиксация и телескопия) и семантического способов (метафоризация) в оформлении новообразований. Исследована роль сокращений, которые делают возможным быстрый обмен информацией при использовании минимума знаков для оптимизации сообщений. Описана стилистическая неологизация коммуникации виртуального пространства, засвидетельствованная появлением эратизации, которая появляется на стыке языковой игры и молодёжного сленга как намеренное систематическое искажение морфологической структуры слова.

Ключевые слова: неологизация, морфологическое и семантическое словообразование, аббревиация, эратизация.